

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΟ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ: ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ

ΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΚΑΜΠΟΥΡΙΔΗΣ

Α.Μ.: 1340200600133

1.	ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
2.	ΓΕΝΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	4
2.1.	Αρνητικά δικαιώματα (status negativus)	4
2.2.	Κοινωνικά δικαιώματα ή θετικά (status positivus).....	4
2.3.	Ενεργητικά δικαιώματα(status activus)	4
3.	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	5
3.1.	Οι εγγενείς περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων.....	5
3.2.	Ο κοινωνικός περιορισμός των ατομικών δικαιωμάτων.	5
3.3.	ΓΝΗΣΙΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ	6
3.4.	ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΔΗΛ. Η ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ	6
4.	Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ (αρθ. 14 παρ.1 και 10 παρ.3).....	8
4.1.	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ :	8
4.2.	ΦΟΡΕΙΣ :	10
5.	ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ(ΑΡΘΡΟ 5 ^Α ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)....	11
6.	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	14
7.	Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	16
8.	ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ	19
9.	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ.....	22
10.	ΠΕΡΙΛΗΨΗ (ΕΛΛΗΝΙΚΗ)	24
11.	ΠΕΡΙΛΗΨΗ(ΑΓΓΛΙΚΗ).....	24
12.	ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	25
13.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	26

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ανάμεσα στην πλειάδα των κλάδων που διέπουν τη νομική επιστήμη εντοπίζεται ο κλάδος του συνταγματικού δικαίου. Από πολλούς νομικούς μάλιστα το συνταγματικό δίκαιο θεωρείται το πλέον σημαντικό και αυτό γιατί το συνταγματικό κείμενο ορίζει, θεμελιώνει και προστατεύει τα ατομικά δικαιώματα αφού με την κατοχύρωσή τους υποχρεώνει όλες τις κρατικές εξουσίες να εναρμονισθούν και να υπακούσουν σ' αυτά.

Ένα απ' τα προαναφερθέντα ατομικά δικαιώματα αποτελεί το δικαίωμα στην πληροφόρηση. Το δικαίωμα αυτό λειτουργεί και ως πολιτικό δικαίωμα με ενεργητικό περιεχόμενο καθώς διευκολύνει τον σχηματισμό της πολιτικής βούλησης και εγγυάται τη συνειδητή συμμετοχή των κυβερνωμένων στην άσκηση ή έστω στον έλεγχο της εξουσίας. Επομένως, η ελευθερία της έκφρασης και διάδοσης της γνώμης αποβαίνει στοιχείο του δημοκρατικού πολιτεύματος και λειτουργεί ως ελευθερία της πληροφόρησης η οποία προστατεύεται έμμεσα βάσει των άρθρων 1 παρ.2 και 3 του Συντάγματος περί λαϊκής κυριαρχίας, 14 παρ. 1 που κατοχυρώνει ρητά την ελευθερία της έκφρασης και προστατεύει τη διάδοσή της δηλαδή την κυκλοφορία της, 5 παρ.1 περί συμμετοχής στην πολιτική ζωή και κυρίως βάσει του άρθρου 5^Α Συντ.

Η παρούσα εργασία θα προσπαθήσει να το εξετάσει όσον αφορά στην εφαρμογή του αλλά και στους συνταγματικά κατοχυρωμένους περιορισμούς αποφεύγοντας να πλατειάσει σε δευτερεύοντα θέματα.

2. ΓΕΝΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Για την κατανόηση της νομικής της νομικής φύσης των συνταγματικών δικαιωμάτων έπαιξε ιστορικά η παραδοσιακή διάκρισή τους σε ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά, με βάση την θεωρία των status που έλκει την καταγωγή της από τον γερμανικό συνταγματικό θετικισμό των αρχών του 20ού αιώνα.

Τα ατομικά δικαιώματα, στα οποία ανήκει το δικαίωμα στην πληροφόρηση, που προστατεύουν τις ατομικές ελευθερίες σύμφωνα με τον George Jellinek τριχοτομούνται.

Πιο συγκεκριμένα:

2.1. Αρνητικά δικαιώματα (*status negativus*)

Τα δικαιώματα αυτά εξασφαλίζουν στους πολίτες τη δυνατότητα να αξιώνουν την ατομική δράση σ' ένα ελεύθερο χώρο χωρίς την επέμβαση του κράτους μέσα σ' αυτό. (π.χ. Άσυλο κατοικίας, θρησκευτική ελευθερία)

2.2. Κοινωνικά δικαιώματα ή θετικά (*status positivus*)

Σε αντίθεση προς τα αρνητικά, καθιερώνουν υποχρεώσεις του κράτους για παρέμβαση με θετικές ενέργειες και παροχή αγαθών ή υπηρεσιών, χωρίς όμως τούτο να συνοδεύεται κατ'ανάγκη από αντίστοιχες αξιώσεις συγκεκριμένων δικαιούχων κατά του κράτους. Τέτοιο παράδειγμα είναι η κατά το άρθρο 21 παρ.4 του Συντάγματος η « ειδική φροντίδα» του κράτους για την απόκτηση κατοικίας από αυτούς που στερούνται ή στεγάζονται ανεπαρκώς.

2.3. Ενεργητικά δικαιώματα (*status activus*)

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα δικαιώματα εκείνα που κατοχυρώνουν τη συμμετοχή των πολιτών στην άσκηση της δημόσιας εξουσίας(π.χ δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι) καθώς και τα δικαιώματα που δίνουν τη δυνατότητα για συμμετοχή στην κοινωνική ζωή και επηρεασμό της κοινής γνώμης.. Το κράτος υποχρεούται να ανέχεται και να υποδέχεται την παρέμβαση των

πολιτών στις πιο καίριες λειτουργίες του. Θεμελιώνεται έτσι το status activus.

3. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

3.1. Οι εγγενείς περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων.

Πρόκειται για περιορισμούς που απορρέουν από το ίδιο το νόημα των λέξεων π.χ. όταν το αρθ. 13 προστατεύει τη θρησκεία, η έννοια της λέξης «θρησκεία» προσδίδει η ίδια ένα περιορισμό, ένα όριο στο δικαίωμα, αφού δεν μπορούν να υπαχθούν στο αρθ. 13 και εκδηλώσεις ή απόψεις ή γνώμες οι οποίες δεν έχουν να κάνουν με την θρησκεία.

Το Σύνταγμα μπορεί, επίσης να αναθέσει στον απλό νομοθέτη τον ειδικότερο εννοιολογικό προσδιορισμό του προστατευμένου εννόμου αγαθού π.χ. στο αρθ. 18 του Συντάγματος.

Πάντως πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ο συντακτικός νομοθέτης δεν θεσπίζει το Σύνταγμα μέσα σε ένα δικαιοκέντρο, αλλά με βάση ήδη υπάρχουσες και σχηματισμένες έννοιες από την απλή νομοθεσία τις οποίες αποδέχεται π.χ. γάμος, τύπος, ιθαγένεια είναι έννοιες τις οποίες διέπλεσε πρώτος ο απλός νομοθέτης.

Με βάση τα παραπάνω πρέπει να δεχθούμε ότι υπάρχει, όχι μόνο προσαρμοσμένη στο Σύνταγμα ερμηνεία των νόμων αλλά και προσαρμοσμένη στους νόμους ερμηνεία του Συντάγματος.

3.2. Ο κοινωνικός περιορισμός των ατομικών δικαιωμάτων.

Πρόκειται για σχετικά νέες διατάξεις, που απαγορεύουν την αντικοινωνική ή καταχρηστική άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων.

Ο όρος κοινωνικός που χρησιμοποιεί το Σύνταγμα πρέπει να ερμηνεύεται σαν διάκριση του ατόμου από το κοινωνικό σύνολο.

Τα ατομικά δικαιώματα χωρίς να αγνοούν ούτε την ατομικότητα, ούτε την κοινωνικότητα είναι προσανατολισμένα στην προσωπικότητα.

Οι κοινωνικοί περιορισμοί είναι διαβαθμισμένοι σε έκταση και ένταση για κάθε α.δ. π.χ. το αρθ. 11 απαιτεί σοβαρή διαταραχή της κοινωνικοοικονομικής ζωής της περιοχής.

Άρα ο περιορισμός του κοινωνικού δικαιώματος υπέρ του κοινωνικού συνόλου είναι θεμιτός μόνο στο μέτρο και όπου ο

συντακτικός νομοθέτης υπάγει ένα ατομικό δικαίωμα σε ειδικούς γι' αυτό κοινωνικούς περιορισμούς.

Κλείνοντας πρέπει να επισημάνουμε :

A) ότι ο κοινωνικός περιορισμός δεν μπορεί να μετατρέψει το ατομικό δικαίωμα σε κοινωνικό λειτούργημα.

B) ο κοινωνικός περιορισμός δεν επιβάλλει κοινωνικούς στόχους στο ατομικό δικαίωμα, δεν είναι δηλαδή επιταγή αλλά απαγόρευση. Ενώ απαγορεύει δηλαδή την κοινωνικά βλαπτική συμπεριφορά, αντίθετα επιτάσσει την κοινωνικά ωφέλιμη.

3.3. ΓΝΗΣΙΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΑΠΕΥΘΕΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Οι γνήσιοι περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων αφορούν τον τρόπο και τον σκοπό ασκήσεως των ατομικών δικαιωμάτων. Προβλέπονται από το Σύνταγμα ή από εκτελεστικούς του Συντάγματος νόμους ή από το Διεθνές δίκαιο. Οι γνήσιοι περιορισμοί που προβλέπονται από το Σύνταγμα περιέχονται είτε στην διάταξη που κατοχυρώνει το ατομικό δικαίωμα είτε σε άλλα άρθρα που προστατεύουν ατομικά δικαιώματα είτε στα γενικής εφαρμογής άρθρα 2 παρ.1 και 25.

Οι συνταγματικές διατάξεις ορισμένων ατομικών δικαιωμάτων προβλέπουν απευθείας περιορισμούς στην άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων, περιορισμούς όπως η δημόσια τάξη, τα χρηστά ήθη, η δημόσια ασφάλεια, το γενικό συμφέρον κ.λ.π.

Διασταλτική ερμηνεία των περιορισμών αυτών δεν επιτρέπεται, αλλά αντιθέτως πρέπει να ερμηνεύονται στενά. Επίσης οι περιορισμοί που προβλέπονται για ένα ατομικό δικαίωμα δεν μπορούν να μεταβιβάστούν με αναλογική ερμηνεία σε άλλο ατομικό δικαίωμα π.χ. οι περιορισμοί των νόμων και των χρηστών ηθών που προβλέπονται στο αρθ.5 παρ.1 δεν μπορούν να μεταβιβάστούν και σε άλλα ατομικά δικαιώματα.

3.4. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΔΗΛ. Η ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Τα ατομικά δικαιώματα προστατεύονται όχι μόνο έναντι της διοικήσεως και των δικαστηρίων, αλλά και έναντι του απλού νομοθέτη, υπό την έννοια ότι αυτός δεν μπορεί να τα περιορίσει, παρά μόνο όταν και όπως το επιτρέπει το Σύνταγμα. Δηλαδή, περιορίζονται από τον απλό νομοθέτη μόνο εκείνα τα

ατομικά δικαιώματα για τα οποία το δίκαιο επιτρέπει την επιφύλαξη νόμου, συνήθως με την λέξη «όπως ο νόμος ορίζει»

Την επιφύλαξη αυτή την αποκαλούμε ειδική επιφύλαξη νόμου για να την διακρίνουμε από την γενική επιφύλαξη νόμου, η οποία στην ουσία δεν αποτελεί περιορισμό αλλά προσδιορισμό των ατομικών δικαιωμάτων που κάνει ο απλός νομοθέτης, δια μέσου των γενικών ρητρών και των αόριστων νομικών εννοιών.

Η ειδική επιφύλαξη του νόμου είναι συνήθως περιορισμένη . Όπως οι λεπτομέρειες του τρόπου ασκήσεως, έτσι και οι περισσότεροι περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων δεν προβλέπονται απευθείας από το Σύνταγμα αλλά βάσει συνταγματικής εξουσιοδότησης από το νόμο. Αυτό το κάνει ο απλός νομοθέτης γιατί είτε δεν θέλει είτε δεν μπορεί να προβλέψει όλες τις περιπτώσεις στις οποίες επιτρέπεται ο περιορισμός ενός ατομικού δικαιώματος, έτσι ώστε να αποφευχθούν οι συγκρούσεις ή οι επικαλύψεις μεταξύ τους γίνεται από τον νόμο.

Ιστορικά η «επιφύλαξη νόμου» είχε διπλή σημασία ότι μόνο ο νομοθέτης και μόνο στο επιτρεπόμενο μέτρο από το Σύνταγμα είχε την εξουσία να περιορίσει το ατομικό δικαίωμα. Η ιστορική αυτή σημασία έχει στις μέρες μας διπλά σχετικοποιηθεί. Πρώτα γιατί ο περιορισμός ενώ κανονικά έπρεπε να γίνεται μόνο με τυπικό νόμο στη πράξη έχει επικρατήσει να γίνεται και με κανονιστική πράξη.

Το Σύνταγμα πάνω στο θέμα αυτό δεν έχει ξεκάθαρη θέση γιατί αφ' ενός μεν στο αρθ.72 παρ.1 προβλέπει ότι τα νομοσχέδια περί ατομικών δικαιωμάτων ψηφίζονται από την ολομέλεια της Βουλής και άρα απαιτείται τυπικός νόμος, αφ' ετέρου όμως στο αρθ.43 παρ.5 ρητά απαγορεύει την έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων βάσει νόμου – πλαισίου που να αφορούν ατομικά δικαιώματα, αλλά δεν απαγορεύει ρητά και στο αρθ.43 παρ.2 την έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων και κανονιστικών πράξεων, που να αφορούν ατομικά δικαιώματα, βάσει νομοθετικής εξουσιοδότησης από απλό νόμο. Πάντως είναι βέβαιο ότι αποκλείεται ο περιορισμός των ατομικών δικαιωμάτων βάσει εθίμου ή γενικής αρχής του δικαίου.

Δεύτερον διότι ο απλός νομοθέτης μπορεί να περιορίσει ένα ατομικά δικαίωμα μόνο αν και στο μέτρο που το Σύνταγμα δεν εξουσιοδοτεί τον από νομοθέτη να περιορίσει το ατομικό δικαίωμα τότε αυτό υπόκειται μόνο στους εγγενείς ή τους γνήσιους περιορισμούς. Η έκταση της ανατιθέμενης στον από νομοθέτη εξουσίας περιορισμού ενός ατομικού δικαιώματος ποικίλλει. Είναι

ευρεία στις λίγες περιπτώσεις που το Σύνταγμα ορίζει ότι « δια νόμου δύναται να επιβληθούν περιορισμοί» π.χ. στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι των δημοσίων υπαλλήλων.

Εκτός από τις παραπάνω άμεσες επιφυλάξεις το Σύνταγμα προβλέπει και έμμεσες επιφυλάξεις όταν προβλέπει ειδικές υποχρεώσεις του κράτους, ιδίως στα κοινωνικά δικαιώματα π.χ. του αρθ.21. δηλ. Κάθε κοινωνικό δικαίωμα τελεί πάντα υπό έμμεση επιφύλαξη νόμου, ανεξάρτητα από το εάν το λέει (οπότε θα ήταν άμεση επιφύλαξη) ή όχι το Σύνταγμα.

4. Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ (αρθ. 14 παρ.1 και 10 παρ.3)

Η ελευθερία της πληροφορίας συνδέεται στενά με την ελευθερία της γνώμης, γεγονός που δέχονται και πολλά ευρωπαϊκά Συντάγματα (π.χ. το Γερμανικό, πορτογαλικό, Ισπανικό). Γι' αυτό και νομική βάση αποτελεί και για τα δύο δικαιώματα το αρθ.14παρ.1, ενώ για το δικαίωμα της πληροφόρησης των πολιτών από τις διοικητικές αρχές είναι το αρθ.10παρ.3.

4.1. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ :

Στο δικαίωμα διακρίνουμε δύο πλευρές :

A) Την ενεργητική, που είναι η ελευθερία του πληροφορείν άλλους. Ειδικά για τις ειδήσεις θα πρέπει να παρατηρήσουμε ότι η διάκριση σε ορθές και εσφαλμένες ειδήσεις δεν είναι ασυμβίβαστη με την δημοκρατία. Η διάκριση όμως αυτή δεν είναι πάντοτε εύκολη και έτσι το αρθ.191 του Π.Κ που τις ψευδείς ειδήσεις και τις ψευδείς φήμες, γεννά προβλήματα συνταγματικότητας. Ιδιαίτερα δύσκολη καθίσταται η διάκριση όταν η ψευδής είδηση οφείλεται σε εσφαλμένη εκτίμηση που προστατεύεται από το 14&1. Εξ' άλλου τι είναι ψευδής φήμη αφού εννοιολογικό στοιχείο της φήμης είναι ότι είναι αμφίβολης ακρίβειας. Επιβαρυντικό στοιχείο για την κρίση περί αντισυνταγματικότητας του άρθρου είναι η παράγραφος 2 που τιμωρεί ακόμα και τη εξ' αμελείας διασπορά ψευδών ειδήσεων. Εδώ εντάσσεται και το δικαίωμα διαφημίσεως που διακρίνεται σε εμπορική και μη. Εμπορική είναι η διαφήμιση που αποσκοπεί να επηρεάσει τον αποδέκτη της να αγοράσει το

διαφημιζόμενο αγαθό ή την υπηρεσία. Υποστηρίζεται ότι η εμπορική διαφήμιση προστατεύεται από το αρθ.5παρ.1 ως απαραίτητο στοιχείο της οικονομικής ελευθερίας. Η άποψη αυτή δεν λαμβάνει υπ' όψη τις δυσχέρειες που γεννιούνται όταν μια εμπορική διαφήμιση συνδυάζει μαζί με τους οικονομικούς σκοπούς και πολιτικούς ή ιδεολογικούς π.χ. η διαφήμιση ο «επιμένων ελληνικά».

Ορθότερο είναι να θεωρηθεί ότι η εμπορική διαφήμιση που περιέχει και πολιτικά ή άλλα ιδεολογικά στοιχεία, δηλ. Περιέχει διάδοση γνώμης και πληροφορίας, θα πρέπει να προστατεύεται από το αρθ.14&1.

Η πλήρης απαγόρευση της διαφήμισης είναι αντισυνταγματική. Όμως είναι θεμιτή η απαγόρευση διαφήμισης ενός προϊόντος για λόγους δημοσίου συμφέροντος ή υγείας πάντα με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας.

Β) Η παθητική πλευρά είναι η ελευθερία του πληροφορείσθαι, δηλαδή την αναζήτηση, συλλογή και λήψη πληροφοριών με οποιοδήποτε σκοπό και αν γίνεται.

Πληροφορία είναι κάθε αντικείμενο γνώσης αλλά αντικείμενο του δικαιώματος δεν είναι κάθε πληροφορία παρά μόνο οι γενικά προσιτές, σύμφωνα με τους νόμους και την θέληση του κατόχου της. Συνήθως γενικά προσιτές είναι αυτές που απευθύνονται στο κοινό π.χ. αφίσες, προκηρύξεις. Οι ιδιωτικές πληροφορίες κατ' αρχήν δεν μπορούν να δημοσιοποιηθούν παρά μόνο εάν το επιτρέπει ο κάτοχος τους ή ο νόμος π.χ. το δικαίωμα της μειοψηφίας να ζητήσει πληροφορίες για την πορεία των εταιρικών υποθέσεων.

Από τις συνταγματικές διατάξεις που επιτάσσουν την δημοσίευση των νόμων (35παρ.1και 42) και των δικαστικών αποφάσεων, συνάγεται η γενική αρχή της δημοσιότητας της λειτουργίας του κράτους. Η δημοκρατική εξ' άλλου αρχή υποχρεώνει το κράτος να λαμβάνει ο πολίτης γνώση των διοικητικών εγγράφων που του είναι απαραίτητα για να ασκήσει το δικαίωμα της δικαστικής προστασίας. Σύμφωνα με τον ν.1599/86 ο διοικούμενος έχει δικαίωμα να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων εκτός από εκείνα που αφορούν την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτων (αρθ.16 παρ.1). Ως διοικητικά έγγραφα θεωρούνται όλα όσα συντάσσονται από όργανα του δημοσίου τομέα και όχι μόνο της δημόσιας διοίκησης αλλά όλων των κρατικών φορέων ανεξάρτητα από το καθεστώς του δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που τους διέπει. Ενέργεια που αντίκειται στην ελεύθερη πρόσβαση αποτελεί και

η νόθευση ή απόκρυψη πληροφοριών, ενώ δεν αντίκειται η με βάση την αρχή της αναλογικότητας απαίτηση εύλογης αμοιβής. Κατά το αρθ.10παρ.3 η αίτηση πληροφοριών υποχρεώνει την αρμόδια αρχή σε απάντηση, εφ' όσον τούτο προβλέπεται από το νόμο. Η διάταξη αυτή γεννά ανυπέρβλητα ερμηνευτικά προβλήματα. Το Σύνταγμα υποχρεώνει τη διοίκηση μόνο εφ' όσον την υποχρεώνει ο νόμος, μα τότε τι χρειαζόταν η συνταγματική πρόβλεψη; Ο νομοθέτης δεν έχει ανάγκη της διάταξης του αρθ.10παρ.3 για να θεσπίσει υποχρέωση της διοίκησης να απαντά.

Επιφύλαξη νόμου εξ' άλλου δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει γιατί εδώ δεν πρόκειται για περιορισμό συνταγματικά καθορισμένου ατομικού δικαιώματος (η επιφύλαξη νόμου περιορίζει το α.δ., όπως είδαμε στο γενικό μέρος), αλλά αντίστροφα για αύξηση των δικαιωμάτων του ιδιώτη έναντι του κράτους. Κατά τον Δαγτόγλου το αρθ.10παρ.3 είναι κενό περιεχομένου. Θα μπορούσε όμως να υποστηριχθεί με τελεολογική – διορθωτική ερμηνεία ότι το Σ. προβλέπει εκτελεστικό νόμο που υποχρεώνει την διοίκηση να απαντά κατά τον τρόπο που ορίζει ο νόμος.

4.2. ΦΟΡΕΙΣ :

Όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα, δηλαδή και αλλοδαποί και ανιθαγενείς. Τα πολιτικά κόμματα και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις κατ' αρχήν προστατεύονται από τα ειδικά άρθρα 29 και 23. Η ελευθερία έκφρασης πολιτικής γνώμης κατοχυρώνεται και για τους αλλοδαπούς αλλά είναι άνευ πρακτικής αξίας αφού δεν συνοδεύεται από την αντίστοιχη συνταγματική κατοχύρωση των επιμέρους πολιτικών ελευθεριών π.χ. δεν δικαιούνται οι αλλοδαποί να ιδρύσουν κόμμα. Το αρθ.16 της ΕΣΔΑ δεν απαγορεύει στα συμβαλλόμενα κράτη να θεσπίσουν περιορισμούς στην πολιτική ελευθερία των αλλοδαπών πάντως η επίκληση του είναι προβληματική για τους πολίτες της ΕΟΚ.

Το δικαίωμα αναπτύσσει έμμεση τριτενέργεια. Στις συμβατικές σχέσεις η άρνηση συνάψεως συμβάσεως λόγω έκφρασης γνώμης δεν είναι κατ' αρχήν παράνομη αλλά αν πρόκειται για μονοπώλιο συνήθως θα πρόκειται για μονοπώλιο συνήθως θα πρόκειται για καταχρηστική άσκηση δικαιώματος (281 ΑΚ).

5. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ(ΑΡΘΡΟ 5^A ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)

- 1) Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση όπως ο νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν μόνο με νόμο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας., καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων.
- 2) Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9^A και 19.

Το νέο άρθρο 5^A του Συντάγματος το οποίο προστέθηκε με την αναθεώρηση του 2001, καθιερώνει ένα γενικότερο δικαίωμα στην πληροφόρηση(παρ.1) καθώς και το ειδικότερο δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της πληροφορίας, υπονοώντας την ηλεκτρονική διακίνηση πληροφοριών (παρ.2). Δεν πρόκειται πάντως κατά κυριολεξία για «νέα» δικαιώματα αφού η κατ' αρχήν ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφόρηση αποτελεί υπό τα σύγχρονα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα προϋπόθεση για την ανάπτυξη της προσωπικότητας, και τη συμμετοχή στα κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά δρώμενα και άρα εύρισκε έρεισμα πριν από την αναθεώρηση στο άρθρο 5 παρ. Συντ.

Κατά το προϊσχύσαν δίκαιο μάλιστα νομικό έρεισμα του δικαιώματος στην πληροφόρηση αποτελούσε επίσης το άρθρο 14 του Συντάγματος. Παράλληλα το δικαίωμα στην πληροφόρηση βρίσκει νομικό έρεισμα στις ισχύουσες στην Ελλάδα διεθνείς συμβάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου(άρθρο 10 παρ.1 ΕΣΔΑ, 19 παρ.2 ΔΣΑΠΔ) με βάση τις οποίες η ελευθερία της γνώμης περιλαμβάνει την ελευθερία της πληροφορίας(συγκεκριμένα στο άρθρο 10 παρ.1 της ΕΣΔΑ ορίζει ότι « παν πρόσωπο έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το

δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερία γνώμης ως και την ελευθερία λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών άνευ επεμβάσεων δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων.»).

Ανάγκη για συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος στην πληροφόρηση έφεραν επιπλέον οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις στα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας που οδήγησαν σ' ένα μοντέλο οικονομίας και πιθανότατα σ' ένα νέο τύπο ανθρώπου. Η πληροφορία επομένως αποκτά νέες διαστάσεις και ιδιαίτερα μεγάλη αξία.

Πριν αναλυθεί το συγκεκριμένο ατομικό δικαίωμα είναι σημαντικό να γίνει ο παρακάτω διαχωρισμός.

Το περιεχόμενο της πληροφόρησης έχει δύο πλευρές:

1) Την ελευθερία των πολιτών να πληροφορούν τους άλλους. Κύριο χαρακτηριστικό της πληροφορίας του πληροφορείν είναι η δυνατότητα που έχει κάθε πολίτης να εξωτερικεύει αυτό που γνωρίζει και η δυνατότητα αυτές οι πληροφορίες να γίνουν γνωστές στο ευρύ κοινό. Η εξωτερίκευση των πληροφοριών μπορεί να γίνει γραπτά (χειρόγραφο, τέλεξ, φαξ) ή προφορικά και στη γλώσσα προτίμησης του καθενός.

2) Την παθητική που δίνει την ελευθερία των πολιτών να πληροφορούνται.

Ο διαχωρισμός αυτός είναι πολύ σπουδαίος καθ' ότι πολλοί συνταγματολόγοι δέχονται ότι το δικαίωμα της πληροφόρησης καλύπτει την παθητική και μόνο πλευρά της πληροφόρησης.(π.χ Κοντιάδης) ενώ κάποιοι άλλοι δέχονται ότι αναφέρεται τόσο στην ενεργητική όσο και στην παθητική πλευρά του δικαιώματος όπως π.χ. ο Κουτσουμπίνας. Θα πρέπει να σημειωθεί ωστόσο ότι κρατούσα γνώμη είναι η πρώτη.

Επομένως το δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 5Α παρ.1 είναι το δικαίωμα αναζήτησης και λήψης πληροφοριών με πιθανό αλλά όχι αναγκαίο σκοπό την πληροφόρηση τρίτων.

Όσον αφορά στη παρ.2 του άρθρου 5Αου Συντάγματος καθιερώνει ένα δικαίωμα συμμετοχής στις λειτουργίες ιδίως του κυβερνοχώρου, με περιεχόμενο όχι μόνο αρνητικό αλλά και θετικό. Το κράτος υποχρεούται όχι μόνο να ανέχεται, αλλά και να διευκολύνει με την λήψη κατάλληλων μέτρων την πρόσβαση στις ηλεκτρονικά διακινούμενες πληροφορίες, καθώς και την παραγωγή, ανταλλαγή και διάδοσή τους. Τέτοια μέτρα μπορεί να είναι κυρίως η διάδοση της πληροφορικής στο εκπαιδευτικό σύστημα, η καθιέρωση ευνοϊκών φορολογικών ρυθμίσεων για την

ευρύτερη διάδοσή της κ.ά., με στόχο να αποτραπεί ο διαφαινόμενος κίνδυνος κοινωνικού αποκλεισμού όσων στερούνται τις απαραίτητες γνώσεις ή οικονομικές δυνατότητες για τη συμμετοχή τους στην «κοινωνία της πληροφορίας». Ακόμη η ρητή συνταγματική καθιέρωση υποχρέωσης του κράτους για διευκόλυνση της πρόσβασης στις ηλεκτρονικά διακινούμενες πληροφορίες σημαίνει ότι επιβάλλεται η περαιτέρω άρση των τυχόν προερχομένων κωλυμάτων στην πρόσβαση αυτή(π.χ υπερβολική κοστολόγηση των σχετικών υπηρεσιών).Γενικότερα τα δικαιώματα του άρθρου 5^A θεωρείται ότι ισχύουν και έναντι ιδιωτών αφού η διατύπωσή τους(τόσο της παρ.1 όσο και της παρ.2) είναι απόλυτη, μη περιοριζόμενη στην κρατική εξουσία ως αποδεκτή τους, αλλά και οι κίνδυνοι γι' αυτά μπορεί να προέρχονται από αλλού. (π.χ ιδιώτες, Μ.Μ.Ε κ.ά)

6. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Όπως ορίζει το άρθρο 5^A παρ.1 περιορισμοί μπορεί να τεθούν στο δικαίωμα στην πληροφόρηση με νόμο υπό την προϋπόθεση ότι είναι «απολύτως αναγκαίοι» και επιπλέον ότι «δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας των δικαιωμάτων ή συμφερόντων τρίτων.»(χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν τα προσωπικά δεδομένα, το επαγγελματικό απόρρητο και το απόρρητο του ιδιωτικού βίου). Πιο συγκεκριμένα, ισχύει η γενική επιφύλαξη της τήρησης των γενικών νόμων του κράτους.

Περιορισμός της ελευθερίας του πληροφορείν θεωρείται το απόρρητο. Περιορισμοί επίσης τίθενται και στην διαφήμιση με τον ν.1491/84 που επιτάσσει την διάκριση σε εμπορική, πολιτική και άλλα μηνύματα. Η πολιτική ή άλλη μην εμπορική διαφήμιση δεν προϋποθέτει ούτε άδεια δημόσιας αρχής, ούτε καταβολή τέλους. Απαγορεύεται επίσης, για την προστασία της νεότητας η τηλεοπτική διαφήμιση προϊόντων καπνού, αλκοόλ και παιχνιδιών. Πάντως η πλήρης απαγόρευση δεν είναι συνταγματικά θεμιτή.

Η ελευθερία του πληροφορείσθαι περιορίζεται από την προστασία της αποτελεσματικής διερεύνησης των εγκλημάτων ή των διοικητικών παραβάσεων. Κατά το αρθ.16παρ.3 του ν.1599/86 οι διοικητικές αρχές μπορούν να αρνηθούν πληροφορίες όταν παραβλάπτεται το απόρρητο των συζητήσεων του υπουργικού συμβουλίου ή άλλων κυβερνητικών οργάνων, της δημόσιας τάξης, άμυνας, το ιατρικό κλπ. Δηλαδή κάθε άλλο απόρρητο ή οτιδήποτε μπορεί να δυσχεράνει την έρευνα των δικαστικών, στρατιωτικών και λοιπών αρχών. Στις ευρύτερες αυτές εξαιρέσεις μπορούν να προστεθούν και άλλες με απόφαση του Υπουργού Προεδρίας και του αρμόδιου Υπουργού, οπότε ουσιαστικά το δικαίωμα εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια της διοίκησης και κατά τούτο είναι προβληματική συνταγματικά η όλη ρύθμιση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ενδιαφέρον εντοπίζεται επίσης στην *επιφύλαξη του νόμου* καθώς και στη ρητή καθιέρωση της δυνατότητας επιβολής περιορισμών για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων ή συμφερόντων τρίτων. Αντίστοιχοι περιορισμοί επιτρέπονται με βάση το άρθρο 19 παρ 3 ΔΣΑΠΔ, το οποίο μπορεί να χρησιμεύσει

ως ερμηνευτικός οδηγός στην προκειμένη περίπτωση. Έτσι η έννοια της «εθνικής ασφάλειας» πρέπει να ερμηνευθεί στενά ώστε να περιλαμβάνει μόνο σοβαρή εξωτερική απειλή για το κράτος, με αποτέλεσμα να είναι θεμιτή ιδίως η επιβολή περιορισμών στην πληροφόρηση για θέματα σύνθεσης, εξοπλισμού και διάταξης των ενόπλων δυνάμεων. Τέλος η «προστασία δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων» παραπέμπει κυρίως στην προστασία του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου καθώς και στην πληροφορική αυτοδιάθεση, ενώ η «καταπολέμηση του εγκλήματος» σε σοβαρά ποινικά αδικήματα(ιδίως κακουργήματα), η τέλεση των οποίων θα μπορούσε να διευκολυνθεί μέσω π.χ της λήψης πληροφοριών για την και χρήση χημικών ή βιολογικών προϊόντων.

7. Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Η έννοια της πρόσβασης στην πληροφόρηση, σύγχρονη και δόκιμη πλέον, δεν έχει σαφώς οροθετημένο νομικό περιεχόμενο. Ο τρόπος πάντως της προσέγγισής της επηρεάζει αποφασιστικά και την πρακτική της απρόσκοπτης ροής των πληροφοριών.

Με τη χρήση του όρου «πρόσβαση στην πληροφόρηση» γίνεται καταρχήν αναφορά στην διαδικασία της παθητικής πληροφόρησης, δηλαδή της διάνοιξης μιας πηγής πληροφοριών και γνώσης του περιεχομένου τους.

Η πρόσβαση στην παθητική πληροφόρηση έχει υποκείμενο κάθε άνθρωπο, ο οποίος ενδιαφέρεται ως δέκτης για την ενημέρωσή του. Την πλευρά του δέκτη αφορούν πρώτον, οι μαζικές πληροφορίες οι οποίες έχουν κατά κύριο λόγο πολιτικό υπόβαθρο και απευθύνονται στο ευρύ κοινό και δεύτερον οι ατομικές πληροφορίες που συνιστούν ατομικά στοιχεία για τον κάθε πολίτη.

Κατά τη διαδικασία της παθητικής πληροφόρησης ειδικό βάρος προσλαμβάνει η πρόσβαση του δημοσιογράφου στην πηγή της πληροφορίας. Ο δημοσιογράφος, από τη φύση του επαγγέλματός του και της αποστολής του, μετέχει κατ' εξοχήν και υπό ιδιαίτερους όρους στη διαδικασία της παθητικής αλλά και της ενεργητικής πληροφόρησης, επεξεργάζεται τις πληροφορίες και τις μεταδίδει, ατομικά ή συλλογικά, προς το ευρύ κοινό.

Με την πρόσβαση στις πληροφορίες οι πολίτες γενικά διαμορφώνουν κοινή γνώμη. Έχουν ετοιμότητα για τη λήψη αποφάσεων που άπτονται τομέα δημοσίου συμφέροντος και καθίστανται, με τη σειρά τους, «πομποί» άλλων πληροφοριών, ιδίως μέσω της ελεύθερης έκφρασής τους. Αυτοί πλέον διαδίδουν νέες πληροφορίες.

Όσον αφορά στο Σύνταγμα, απαιτεί η πληροφόρηση δια μέσου του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης να είναι αντικειμενική και να παρέχεται με ίσους όρους. Η αντικειμενικότητα και η ισότητα αποτελούν αρχές που διέπουν, κατά τον συντακτικό νομοθέτη, την όλη ραδιοτηλεοπτική λειτουργία, σε κάθε περίπτωση, είτε όταν οργανωτής της ραδιοτηλεοπτικής εκπομπής είναι δημόσιο νομικό πρόσωπο είτε τη ραδιοτηλεοπτική εκμετάλλευση την ασκεί ιδιώτης. Οι δύο έννοιες συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους.

Είναι ορθό να γίνει δεκτό πάντως ότι οι δημόσιοι ραδιοτηλεοπτικοί οργανισμοί βαρύνονται κατ' εξοχήν με την υποχρέωση της ισότιμης και αντικειμενικής αντιμετώπισης των θεμάτων, όπως βαρύνονται επίσης με την υποχρέωση παροχής ενός *minimum* πληροφόρησης και διάδοσης των ιδιαίτερα κρίσιμων ειδήσεων σε ολόκληρη την επικράτεια.

Ισότιμη παρουσίαση των θεμάτων σημαίνει όμοια μεταχείριση των ομοίων καταστάσεων, ενώ αντικειμενική παρουσίαση σημαίνει είτε προβολή όλων των αντιτιθέμενων απόψεων, κατά το πρότυπο της πολυμέρειας, είτε προβολή μιας άποψης, με αμεροληψία. Η αρχή που τείνει να επικρατήσει στα σύγχρονα ραδιοτηλεοπτικά πρότυπα σχολιασμού των ειδήσεων φαίνεται να είναι αυτή της πολυμέρειας, με αρχική προέλευση την αμερικανική θεωρία και πρακτική.

Η πρόσβαση στη μαζική πληροφορία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα όταν υποκείμενά της είναι δημοσιογράφοι. Αυτοί, από τη φύση του επαγγέλματός τους, βρίσκονται πλησιέστερα στις καίριες πηγές πληροφόρησης και επιχειρούν να αποκαλύπτουν τις ειδήσεις, διαμορφώνοντάς 'τες άλλωστε και οι ίδιοι.

Οι δημοσιογράφοι, προκειμένου να ασχοληθούν με την ειδησεογραφία, δηλαδή τη διοχέτευση στο κοινό της πολιτικά κρίσιμης και επίκαιρης πληροφορίας, πρέπει να έχουν πρόσβαση στις πηγές των πληροφοριών, συνεπώς οι τελευταίες να αποτελούν «προσιτές» πηγές, σύμφωνα με την εύστοχη σχετική διατύπωση στον Θεμελιώδη Νόμο της Βόννης. Οι πηγές αυτές διακρίνονται περαιτέρω στη θεωρία σε «κυβερνητικές» και «ιδιωτικές» και πηγές «πρ'οθυμων ή απρόθυμων ομιλητών»,

Οι νομοθετικοί φραγμοί για την άσκηση της δημοσιογραφίας υπό το πρίσμα αυτό αφορούν κυρίως στη θέσπιση κρατικών ή άλλων απορρήτων, δηλαδή στον αποκλεισμό της χρήσης κάποιων πηγών πληροφοριών.

Ο δημοσιογράφος διατηρεί πάντως, από τη συνταγματική κατοχύρωση γενικά του δικαιώματος πληροφόρησης, την υποκειμενική του αξίωση για χρήση όλων των υπόλοιπων προσιτών πηγών.

Σχετικά με την ενεργητική πληροφόρηση θα μπορούσε να λεχθεί ότι αποτελεί συνέπεια της πρόσβασης στην παθητική πληροφόρηση και αντίστροφη όψη της ίδιας διαδικασίας. Η διάδοσης πληροφοριών συνιστά κατά κυριολεξία ένα τρόπο έκφρασης και αποτελεί θεμέλιο του δημοκρατικού πολιτεύματος., αλλά και προϋπόθεση άσκησης πολλών δικαιωμάτων.

Η ενεργητική πληροφόρηση αφορά κατά κύριο λόγο στους δημοσιογράφους, οι οποίοι την παρέχουν δια μέσου της μαζικής

ενημέρωσης αλλά και στον κάθε πολίτη ο οποίος είναι δυνατόν να καταστεί ο ίδιος σε ,πολλές περιπτώσεις, πηγή μαζικής ή ατομικής πληροφόρησης.

Τελειώνοντας τη μελέτη στο ζήτημα της πρόσβασης στην πληροφόρηση αξίζει αναφοράς στο ανκαθώδες πρόβλημα που δημιουργείται σχετικά με την τήρηση της αρχής της αντικειμενικότητας κατά την παραχώρηση ακριβώς ραδιοτηλεοπτικού χρόνου στα πολιτικά κόμματα. Στην περίπτωση αυτή το ειδικό βάρος εστιάζεται στο ειδικό βάρος των πολιτικών κομμάτων κατά τη διαδικασία σχηματισμού και της τελικής έκφρασης της βούλησης του εκλογικού σώματος.

Η πλούσια νομολογία των ανώτατων δικαστηρίων μας, μετά από αρκετές παλινδρομήσεις, έχει θέσει κάποια κριτήρια για την κατανομή του ραδιοτηλεοπτικού χρόνου στα πολιτικά κόμματα. Η νομολογία εκκινεί από την αρχή της αναλογικά ισότιμης αντιμετώπισης και καταλήγει σε παροχή χρόνου στα κόμματα με βάση ποσοτικά κριτήρια, και κατά την τάξη του μεγέθους τους., στην αναγνώριση αγώγιμης αξίωσης υπέρ των πολιτικών κομμάτων για παραχώρηση προεκλογικά τηλεοπτικού χρόνου σε κάθε περίπτωση όταν πρόκειται για «πολιτικώς υποστατά κόμματα».

8. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ **ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ**

Άρθρο 9 Συντ.

- 1) *Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας.*
- 2) *Οι παραβάτες της προηγούμενης διάταξης τιμωρούνται για παραβίαση του οικογενειακού ασύλου και για κατάχρηση εξουσίας και υποχρεούνται σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος, όπως ο νόμος ορίζει.*

Άρθρο 9^Α Συντ.

Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως ο νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως ο νόμος ορίζει.

Στο νέο άρθρο 9^Α του Συντάγματος βρίσκει πλέον ρητή κατοχύρωση μετά την αναθεώρηση του 2001, το δικαίωμα πληροφορικής αυτοδιάθεσης ή, κατά άλλη διατύπωση, πληροφοριακού αυτοκαθορισμού ή αυτοπροσδιορισμού. Οι δυνατότητες που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία ηλεκτρονικής επεξεργασίας δεδομένων για καταχώρηση και κυρίως συνδυασμό προσωπικών πληροφοριών για κάθε άτομο, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε μια συνολική καταγραφή της προσωπικότητάς του και, μέσω αυτής, στην ανεμπόδιστη διείσδυση της κρατικής εξουσίας και ιδιωτικών εξουσιών στη σφαίρα της αυτονομίας του.

Από συστηματική άποψη το νέο άρθρο 9^Α συνδέεται τόσο με το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, αφού αποσκοπεί προφανώς στην αποτροπή του κινδύνου να καταστεί το άτομο απλό πληροφοριακό

αντικείμενο, όσο και με το άρθρο 9 παρ.1 εδ.β του Συντάγματος, αφού αποσκοπεί επίσης στη θωράκιση του ιδιωτικού και οικογενειακού βίου από καινοφανείς απειλές. Στην πράξη, οι πληροφορίες που ενδιαφέρουν περισσότερο τους τρίτους, είτε πρόκειται για την κρατική εξουσία, είτε πρόκειται για ιδιώτες, είναι εκείνες που σχετίζονται με τη συμμετοχή του προσώπου στην οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, αφού αυτές μπορούν να γίνουν αντικείμενο προσοδοφόρας εκμετάλλευσης. Κατά συνέπεια το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης πρέπει να γίνει αντιληπτό πρώτιστα ως μια επιβεβλημένη από τα πράγματα εξειδίκευσή του κατά το άρθρο 5 του Συντάγματος δικαιώματος για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και συμμετοχή στα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά δρώμενα.

Η ρυθμιστική εμβέλεια του άρθρου 9^A καταλαμβάνει βέβαια «ιδίως» την καταχώρηση και χρήση των προσωπικών δεδομένων μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών(βλ. διαδίκτυο) αλλά εκτείνεται και πέρα από αυτή. Έτσι ή αλλιώς όμως η προστασία των προσωπικών δεδομένων μπορεί σε συγκεκριμένες περιπτώσεις να συγκρούεται με το δικαίωμα στην πληροφόρηση, που κατοχυρώνεται πλέον ρητά και αυτό στο άρθρο 5^A του Συντάγματος. Στις περιπτώσεις αυτές δεν μπορεί να γίνει λόγος για υπέρσχυση του ενός ή του άλλου δικαιώματος in abstracto, αλλά πρέπει να γίνει στάθμιση in concreto με βάση τα εκάστοτε πραγματικά δεδομένα και με επιδίωξη την πρακτική εναρμόνιση της άσκησης των συγκρουόμενων δικαιωμάτων.

Η κατά το εδ.α΄ του άρθρου 9^A του Συντάγματος «προστασία» των προσωπικών δεδομένων δεν σημαίνει πάντως ότι απαγορεύεται γενικά η συλλογή, επεξεργασία και χρήση τους, ούτε δίνει καν τη δυνατότητα στον κοινό νομοθέτη να καθιερώσει τέτοια απόλυτη απαγόρευση, αφού τούτο θα ερχόταν άλλωστε σε αντίθεση προς το άρθρο 5^A του Συντάγματος. Η συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων υποχρεώνει όμως τον κοινό νομοθέτη να διαμορφώσει ένα περιοριστικό θεσμικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο και μόνο καθίσταται θεμιτή η συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών δεδομένων. Με τη θέσπιση του πλαισίου αυτού προκύπτει ένα θεσμικό κεκτημένο με αποτέλεσμα να μην είναι συνταγματικά επιτρεπτή η κατάργηση των ισχυουσών διατάξεων της κοινής νομοθεσίας, χωρίς την αντικατάστασή τους με άλλες ικανές να παράσχουν παρεμφερή προστασία. Με την έννοια αυτή στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 9^A εισέρχεται ένα θεσμικό στοιχείο, δηλαδή η συνταγματική διάταξη εγγυάται τον θεσμό προστασίας των

προσωπικών δεδομένων, τόσο κατά το ουσιαστικό όσο και κατά το διαδικαστικό μέρος του.

Κατά βάση πάντως το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης δεν παύει να είναι ένα ατομικό- αμυντικό δικαίωμα που θεμελιώνει πρωτίστως την αξίωση αποχής από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών δεδομένων σε δύο διακεκριμένα επίπεδα. Σε ένα πρώτο επίπεδο στον συνδυασμό του άρθρου 9^A προς την κατά περίπτωση σχετική ειδική συνταγματική διάταξη ερείδεται η απαγόρευση και απλής καταγραφής ακόμη συγκεκριμένων δεδομένων σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Σ' ένα δεύτερο επίπεδο, καθένας δικαιούται να αρνηθεί την παροχή πληροφοριών για τον εαυτό του, εάν η νομοθετική πρόβλεψη υποχρέωσης παροχής τους δεν συνοδεύεται από την πρόβλεψη ενός ελαχίστου ορίου οργανωτικών και διαδικαστικών εγγυήσεων. Οι τελευταίες, οφείλουν να διασφαλίσουν ότι οι πληροφορίες αυτές δεν θα συνδυασθούν προς το σκοπό μιας συνολικής καταγραφής της προσωπικότητας, όπως εκτέθηκε ήδη. Ειδικότερα από το άρθρο 9^A του Συντάγματος μπορεί να θεωρηθεί ότι απαιτείται η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων να προβλέπεται σε διάταξη του (ουσιαστικού) νόμου, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του υποκειμένου τους και σε εξαιρετικές περιπτώσεις, που επίσης προβλέπονται από το νόμο χωρίς αυτές. Εξάλλου το πρόσωπο-υποκείμενο πρέπει να έχει δικαίωμα πρόσβασης σ' αυτά και διόρθωσής τους, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση.

9. ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Το διαδίκτυο αποτελεί κύριο φορέα αλλά και ταυτόχρονα υποσύνολο της κοινωνίας της πληροφορίας. Αποτελεί το νεότερο και πιο εξελιγμένο μέσο επικοινωνίας και επίσης είναι το πρώτο αμφίδρομο Μ.Μ.Ε. Συγκεντρώνει τόσο το στοιχείο της μαζικότητας όσο αφού απευθύνεται σε απροσδιόριστο αριθμό ατόμων όσο και το στοιχείο της ενημέρωσης αφού αποτελεί πηγή γνώσεων και πληροφοριών.

Τόση είναι η σημασία του διαδικτύου για την κοινωνία της πληροφορίας που η τελευταία τείνει να ταυτιστεί με αυτό, καθώς το δίκτυο αποτελεί τον καταλύτη για την παγκόσμια διάδοση των πληροφοριών.

Κύριο χαρακτηριστικό του διαδικτύου αποτελεί η άμεση συνάφειά του με τις νέες τεχνολογίες και τα νέα τεχνικά εργαλεία. Προσφέρει τη δυνατότητα αποκέντρωσης της παροχής υπηρεσιών για την κοινωνία της πληροφορίας όχι μόνο μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή αλλά μέσα και από ένα πλήθος συσκευών όπως είναι το κινητό τηλέφωνο.

Επίσης εκείνο που χαρακτηρίζει το διαδίκτυο είναι η ύπαρξη πολλών κατηγοριών συμμετεχόντων στην επικοινωνία στον κυβερνοχώρο. Ταυτόχρονα το διαδίκτυο αποτελεί την αντανάκλαση της παρανομίας όπως αυτή έχει διαμορφωθεί στον σύγχρονο κόσμο (πορνογραφία, παραπλάνηση καταναλωτή).

Παράλληλα κρίσιμα στοιχεία για την κατανόηση και την νομική αντιμετώπιση του διαδικτύου αποτελούν ο παγκόσμιος και αποκεντρωμένος χαρακτήρας του. Ο παγκόσμιος χαρακτήρας του γίνεται κατανοητός από την παρατήρηση των μηχανών αναζήτησης και των γλωσσών πρόσβασης κ.τ.λ. Το διαδίκτυο αποτελεί επίσης ένα διεθνές πεδίο, ένα πεδίο όμως αποκεντρωμένο και άναρχο που κανένας φορέας παροχής υπηρεσιών και κανένα κράτος δεν μπορεί να ελέγξει.

Όσον αφορά στη νομική προσέγγιση του θέματος θα πρέπει καταρχήν να γίνει κατανοητό ότι το διαδίκτυο ως πηγή πληροφοριών υπάγεται στη ρύθμιση του άρθρου 5^Α του Συντάγματος. Έτσι τόσο η ελευθερία του πληροφορείν όσο και η ελευθερία του πληροφορείσθαι ισχύουν και σχετικά με τις πληροφορίες που διακινούνται μέσω διαδικτύου. Επομένως η πρόσβαση σε αρχεία με την χρήση απαγορευμένων

κωδικών(hacking) δεν συνιστά άσκηση του δικαιώματος του πληροφωρείσθαι.

Στην ελευθερία της πληροφόρησης του άρθρου 5^Α παρ.1 αντίκειται όχι μόνο η απαγόρευση στους παροχείς να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, αλλά και κάθε απόκρυψη ή νόθευση πληροφοριών καθώς και κάθε παρεμπόδιση περιορισμός ή παρεμπόδιση της πληροφόρησης(π.χ εισαγωγή ιών από κρατικές υπηρεσίες για να αποτρέψει την πρόσβαση σε κάποια πηγή πληροφοριών του διαδικτύου). Δεν αντίκειται όμως στην κοινωνία της πληροφορίας η απαίτηση να ζητούν ειδική άδεια οι παροχείς πρόσβασης από την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων και η υποχρέωση τους να κρατούν κάποιες προϋποθέσεις ασφάλειας και ευπρέπειας των πληροφοριών.

Ο κυβερνοχώρος ως πεδίο διάδοσης και συλλογής πληροφοριών υπάγεται στην ρύθμιση του άρθρου 5^Α παρ.2 του Συντάγματος που επιτρέπει ελεύθερη πρόσβαση στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά. Ωστόσο η παραπάνω πληροφορία τελεί υπό τον όρο των εγγυήσεων του άρθρου 9^Α που προστατεύει τα προσωπικά δεδομένα.

Πράγματι οι τεχνικές δυνατότητες του διαδικτύου καθιστούν εύκολη την παραβίαση βασικών αρχών, όπως η απαγόρευση διαβίβασης δεδομένων. Με τεχνικές και μεθόδους όπως τα cookies, τα data mining κ.λ.π που επιτρέπουν την παραβίαση των προσωπικών δεδομένων και με την «εμπορευματοποίηση» των προσωπικών δεδομένων που «κυκλοφορούν» στο διαδίκτυο δημιουργήθηκε η ανάγκη για τη δημιουργία ενός νομοθετικού πλαισίου που να εξασφαλίζει τη δυνατότητα προσαρμογής στην κοινωνία της πληροφορίας με ταυτόχρονη όμως προστασία των προσωπικών δεδομένων. Τέτοιο νομικό πλαίσιο αποτελεί το άρθρο 5^Α παρ.2 του Συντάγματος όπου η προστασία της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων αποτελεί όριο της υποχρέωσης του κράτους να διευκολύνει την πρόσβαση στην πληροφορία καθώς και στην παραγωγή, ανταλλαγή και διάδοσή της.

10. ΠΕΡΙΛΗΨΗ (ΕΛΛΗΝΙΚΗ)

Συμπερασματικά γίνεται αντιληπτό πως το δικαίωμα στην πληροφόρηση ανήκει στην ευρύτερη κατηγορία των ατομικών δικαιωμάτων. Παρά το γεγονός ότι προστατευόταν στο προϊσχύσαν δίκαιο(αρθ.14 παρ.1 Συντ., αρθ.10 παρ.1 ΕΣΔΑ, αρθ.19 παρ.2 ΔΣΑΠΔ)

μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001 εισάγεται το νέο άρθρο 5^A το οποίο παρά τις όποιες ασάφειες εντάσει καινοτομικά στοιχεία στο χώρο του συνταγματικού δικαίου. Καινοτομίες οι οποίες εναρμονίζονται με την ραγδαία ανάπτυξη της «Κοινωνίας της πληροφορίας» και του διαδικτύου όπως επίσης και με τις εξελίξεις στο χώρο των τηλεπικοινωνιών. Εν κατακλείδι ωστόσο είναι απαραίτητο να σημειωθεί πως στοχεύοντας στην αποφυγή της μεταβολής του ανθρώπου σε πληροφοριακό αντικείμενο ο νομοθέτης έχει επιβάλλει περιορισμούς που εξασφαλίζουν τη μη διακύβευση των προσωπικών δεδομένων και την προστασία της προσωπικής ζωής.

11. ΠΕΡΙΛΗΨΗ(ΑΓΓΛΙΚΗ)

Furthermore, it is clearly understandable that every human being has in a free world access in information. Until recently, that right was constitutionally protected by law (article 14 of constitution). At year 2001 after the reconsideration of constitution, new ideas came up in telecommunications and in Internet. In the “society of information” as it is called, nowadays it is easier for everyone to have access in any kind of information. But in conclusion, the new law has put restrictions in order to avoid illegal use and also to protect personal affairs,

12. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

A) Απόφαση της αρχής υπ' αριθμόν 100/ 31.1. 2001 που αφορούσε την προβολή ερωτικών πράξεων γνωστού τραγουδιστή με ανήλικη κοπέλα και σχετιζόταν με την προστασία των προσωπικών δεδομένων οσον αφορά στα Μ.Μ.Ε.

B) Απόφαση του Μον. Πρ. Τρικ. 1129/ 2001 κατά την οποία κρίθηκε ότι συνιστά παράνομη πράξη η παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών σε συνδρομητή καρτοκινητής τηλεφωνικής συνδέσεως που έλαβε χώρα ύστερα από δήλωση βουλήσεως του ονοματεπωνύμου και της διεύθυνσης άλλου προσώπου χωρίς την συγκατάθεσή του.

Γ) Απόφαση 100/ 2/ 26.1.2000 (πριν την αναθεώρηση του 2001) της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά την οποία κρίθηκε ότι η αυτούσια τηλεοπτική προβολή ερωτικών σκηνών ξεπερνά τα όρια της ενημέρωσης του κοινού.

13. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
«Η ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΕΚΡΗΞΗ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ-1989
- 2) ΚΑΡΑΚΩΣΤΑΣ Ι.
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΙΝΤΕΡΝΕΤ – ΝΟΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. ΣΑΚΚΟΥΛΑ ΑΘΗΝΑ –
ΚΟΜΜΟΤΗΝΗ, 2003
- 3) ΚΙΚΗ Π. ΓΙΑΝΝΑ
«ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ – ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ, 1998
- 4) ΠΡΟΥΣΑΝΙΔΗΣ ΤΑΣΟΣ
«ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ»(ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟ ΒΟΗΘΕΙΑ)
ΑΘΗΝΑ, 1997
- 5) ΤΑΚΗΣ Α.
«ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑ» Νο Β,
2002
- 6) ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ Χ. ΚΩΣΤΑΣ
«ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ» ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ.
ΣΑΚΚΟΥΛΑ, 2002